

EUROOPA KOHTU OTSUS

31. oktoober 1974*

Kohtuasjas 15/74,

mille esemeks on Euroopa Kohtule EMÜ asutamislepingu artikli 177 alusel Hoge Raad'i der Nederlanden'i esitatud taotlus, millega soovitakse saada nimetatud kohtus pooleli olevas vaidluses järgmiste poolte vahel:

Centrafarm B.V., Rotterdamis asuv äriühing,

samuti

Adriaan de Peijper, elukoht Nieuwerkerk aan de Ijssel,

ja

äriühing Sterling Drug Inc., asukoht New York,

eelotsust EMÜ asutamislepingu kaupade vaba liikumist käsitlevate eeskirjade tõlgendamise kohta koos asutamislepingule lisatud Euroopa Majandusühenduse uute liikmesriikide ühinemisakti artikliga 42, samuti EMÜ asutamislepingu artikli 85 tõlgendamise kohta seoses patendiõigusega,

EUROOPA KOHUS,

kooseisus: president R. Lecourt, kodade esimehed C. O. Dálaigh ja A. J. Mackenzie Stuart, kohtunikud A. M. Donner, R. Monaco, J. Mertens de Wilmars, P. Pescatore, H. Kutscher ja M. Sorensen (ettekandja),

kohtujurist: A. Trabucchi,

kohtusekretär: A. Van Houtte,

on teinud järgmise

otsuse

[...]

Põhjendused

* Kohtumenetluse keel: hollandi.

1. 1. märtsi 1974. aasta vaheotsusega, mis saabus Euroopa Kohtu kantseleisse 4. märtsil, esitas Hoge Raad der Nederlanden (Madalmaade Ülemkohus) asutamislepingu artikli 177 alusel mõned patendiõigust puudutava eelotsuseküsimused seoses asutamislepingus ja kolme uue liikmesriigi ühinemisaktis sätestatud õigusnormidega.

2. Hoge Raad tõi esitatud küsimustega seoses eelotsusetaotluses välja järgmised faktilised ja siseriikliku õigusega seotud asjaolud:

- patendiomanikul on paralleelsed patendid mitmes EMÜsse kuuluvas riigis,
- patentidega kaitstud tooteid turustavad seaduslikult ühes või mitmes sellises liikmesriigis ettevõtjad, kellele patendiomanik on andnud litsentsid kas tootmiseks ja müümiseks või ainult müümiseks,
- seejärel kolmandad isikud ekspordivad need tooted ning neid turustatakse ja müüakse edasi ühes nendest teistest liikmesriikidest,
- viimatinimetatud liikmesriigis kohaldatavad patente käsitlevad õigusaktid annavad patendiomanikule õiguse keelata õiguskaitsevahendina seal teistel isikutel toodete turustamise, isegi siis, kui neid tooteid turustas varem seaduslikult mõnes muus riigis patendiomanik või isik, kes oli saanud temalt litsentsi.

3. Nendest aruteludest selgub, et põhikohtuasi puudutab sellise mitmes liikmesriigis paralleelseid patente omava isiku õigusi, kes ühes neist liikmesriikidest on andnud ainuõiguse patendiga kaitstud tooted turustada, mitte aga seda valmistada ning samal ajal patendiomanik ise selles liikmesriigis patendiga kaitstud tooteid ei valmista.

Küsimus I a

4. Selles küsimusega palutakse Euroopa Kohtul öelda, kas kirjeldatud juhul takistavad EMÜ asutamislepingu kaupade vaba liikumist käsitlevad eeskirjad patendiomanikul keelata teistel isikutel patendiga kaitstud toodete turustamise.

5. EMÜ asutamislepingus sätestatud kaupade vaba liikumist käsitlevate õigusnormide ja eelkõige artikliga 30 on liikmesriikide vahel keelatud impordipiirangud ja kõik samaväärse toimega meetmed.

6. Artikli 36 kohaselt ei välista need õigusnormid siiski selliseid impordikeelde või -piiranguid, mis on õigustatud tööstus- ja kaubandusomandi kaitsega.

7. Samast artiklist, eelkõige selle teisest lausest, aga ka kontekstist tuleneb siiski, et kuigi EMÜ asutamisleping ei mõjuta liikmesriigi õigusaktidega tööstus- ja kaubandusomandi valdkonnas tunnustatud õiguste olemasolu, võivad nende õiguste kasutamist sellegipoolest sõltuvalt asjaoludest mõjutada asutamislepingus sätestatud keelud.

8. Sätestades erandi ühest ühisturu aluspõhimõttest, lubab artikkel 36 kaupade vaba liikumise erandeid ainult siis, kui need erandid on põhjendatud selle omandi spetsiifilise eseme moodustavate õiguste kaitsega.

9. Patentide valdkonnas on tööstusomandi spetsiifiliseks esemeks eelkõige tagada patendiomanikule tema leiutaja loomepingutuste hüvitamiseks ainuõigus kas ise või

kolmandale isikule litsentsi andmise teel kasutada leiutist selleks, et valmistada tööstustooteid ja neid esimesena turule tuua, samuti õigus keelata igasugune patendi rikkumine.

10. Kaupade vaba liikumist võivad takistada liikmesriigi tööstus- ja kaubandusomandit käsitlevate õigusaktide normid, mille kohaselt ammendu patendiomaniku õigus patendiga kaitstud toote turustamisega teises liikmesriigis ning omanik võib keelata teises liikmesriigis turustatava toode importimise tema enda liikmesriiki.

11. Niisugust vaba liikumise takistamist võib õigustada tööstusomandi kaitsega siis, kui seda kaitset kasutatakse toote vastu, mis pärineb liikmesriigist, kus see ei ole patentitav ja kus selle on valmistanud kolmandad isikud patendiomaniku loata, samuti juhul, kui olemasolevate patentide algsed omanikud on õiguslikult ja majanduslikult sõltumatud, ent erand kaupade vaba liikumise põhimõttest ei ole seevastu õigustatud juhul, kui selle riigi turule, kust toode imporditi, tõi selle seaduslikult patendiomanik ise või tehti seda tema nõusolekul, eelkõige kui tegu on paralleelsete patentide omanikega.

12. Kui patendiomanik saaks keelata selliste kaitstud toodete impordi, mida ta ise teises liikmesriigis turustab või mida turustatakse seal tema nõusolekul, oleks võimalik liikmesriikide turud üksteisest eraldada ja luua niiviisi liikmesriikidevahelise kaubavahetuse piirang, ilma et see piirang oleks vajalik talle paralleelsetest patentidest tulenevate ainuõiguste tagamiseks.

13. Põhikohtuasja hageja väitis selles osas, et liikmesriikide õigusaktide ja tavade vaheliste lahknevuste tõttu on vaevalt olemas päris samasuguseid või paralleelseid patente.

14. Siinkohal tuleb märkida, et vaatamata tööstusomandit käsitlevate eeskirjade ühtlustamatusest tingitud jätkuvatele lahknevustele on paralleelsete patentide mõiste keskseks elemendiks kaitstud leiutise iseloom, mis allub kohtulikule hindamisele.

15. Niisiis tuleb sellele küsimusele vastata, et see, kui patendiomanik kasutab talle liikmesriigi õigusaktidega antud õigust keelata selles liikmesriigis turustada patendiga kaitstud toodet, mis on teises liikmesriigis turule lastud kas patendiomaniku enda poolt või tema nõusolekul, on see vastuolus EMÜ asutamislepingus ühisturu piires kaupade vaba liikumist käsitlevate eeskirjadega.

Küsimus I b

16. See küsimus esitati juhuks, kui ühenduse eeskirjad ei takista ühelgi juhul patendiomanikul kasutada talle liikmesriigi õigusaktidega antud õigust keelata kaitstud toote import.

17. Küsimusele I a eespool antud vastusest tuleneb, et küsimus I b pole enam asjakohane.

Küsimus I c

18. Selles küsimuses palutakse Euroopa Kohtul öelda, kas vastus küsimusele I a sõltub sellest, kas patendiomanik ja litsentsisaajad kuuluvad samasse gruppi või mitte.

19. Küsimusele I a antud vastusest tuleneb, et liikmesriikidevahelise kaubanduse piirangu põhiline tegur on patendiomanikule liikmesriigis tagatud territoriaalne kaitse teises liikmesriigis kas patendiomaniku enda poolt või tema nõusolekul turustatava toote importimise vastu.

20. Niisiis kaasneb ühes liikmesriigis müügilitsentsi andmisega see, et patendiomanik ei saa enam keelata kaitstud toote turustamist kogu ühisturul.

21. Seega ei ole oluline, kas patendiomanik ja litsentsisaajad kuuluvad samasse gruppi või mitte.

Küsimus I d

22. Selles küsimuses palutakse Euroopa Kohtul sisuliselt öelda, kas patendiomanik võib olenemata esimesele küsimusele antud vastusest, kaitstud toodete impordi keelata juhul, kui esinevad hinnaerinevused, mis tulenevad eksportriigis toodete hindade kontrollimiseks võetud avaliku võimu meetmetest.

23. Ühenduse ametiasutuste ülesanne on kõrvaldada tegurid, mis võivad kahjustada konkurentsi liikmesriikide vahel, eelkõige ühtlustades liikmesriikide meetmed, millega püütakse kontrollida hinda, keelates ühisturuga kokkusobimatu abi ning kasutades oma volitusi konkurentsivaldkonnas.

24. Niisuguste tegurite esinemine mõnes liikmesriigis ei saa sellegipoolest õigustada teise liikmesriigi poolt kaupade vaba liikumist käsitlevate eeskirjadega kokkusobimatute meetmete säilitamist või kehtestamist, seda eelkõige tööstus- ja kaubandusomandi valdkonnas.

25. Esitatud küsimusele tuleb niisiis vastata eitavalt.

Küsimus I e

26. Selles küsimuses palutakse Euroopa Kohtul öelda, kas patendiomanikul lubatud kasutada patendist tulenevat õigust, ühenduse kaupade vaba liikumust käsitlevatest eeskirjadest hoolimata, selleks, et ta saaks defektsete toodetega kaasnevate ohtude vastu avalikkuse kaitsmise eesmärgil kontrollida farmaatsiatoote turustamist.

27. Avalikkuse kaitse defektsete farmaatsiatoodetega kaasnevate ohtude vastu on õiguspärane ning EMÜ asutamislepingu artikliga 36 on liikmesriikidel lubatud kaupade vaba liikumist käsitlevatest eeskirjadest kõrvale kalduda inimeste ja loomade tervise ja elu kaitseks.

28. Siiski tuleb selleks vajalikud meetmed võtta sanitaarkontrolli valdkonnale iseloomulike meetmetena, mitte aga tööstus- ja kaubandusomandi valdkonnas kehtivatest eeskirjadest kõrvale kaldudes.

29. Liaatigi erineb tööstus- ja kaubandusomandi kaitse spetsiifiline ese avalikkuse kaitse ja sellega kaasnevate võimalike kohustuste esemest.

30. Esitatud küsimusele tuleb niisiis vastata eitavalt.

Küsimus I f

31. Selles küsimuses palutakse Euroopa Kohtul vastata, kas kolme uue liikmesriigi ühinemistingimusi käsitleva akti artiklist 42 tuleneb, et Ühendkuningriigist pärit kaupade osas ei saa EMÜ asutamislepingu kaupade vaba liikumist käsitlevatele eeskirjadele toetuda enne 1. jaanuari 1975.

32. Ühinemisakti artikli 42 esimeses lõigus on sätestatud, et koguselised impordi- ja ekspordipiirangud tühistatakse algse koosseisuga ühenduse ja uute liikmesriikide vahel ühinemise hetkest.

33. Sama artikli teise lõigu kohaselt, mida küsimus eelkõige käsitleb, „tühistatakse nende piirangutega samaväärse toimega meetmed hiljemalt 1. jaanuaril 1975”.

34. Antud kontekstis saab selle õigusnormiga silmas pidada ainult niisuguseid koguseliste piirangutega samaväärse toimega meetmeid, mis endiste liikmesriikide vahel tuli EMÜ asutamislepingu artiklite 30 ja 32–35 järgi tühistada üleminekuperioodi lõpul.

35. Seega selgub, et asutamislepingu artikkel 42 ei puuduta liikmesriigi tööstus- ja kaubandusomandit käsitlevatest õigusaktidest tulenevaid impordikeeldusid.

36. Selle kehtib selle valdkonna suhtes asutamislepingule ja ühinemisaktile olemuslik põhimõte, et Euroopa ühenduste asutamislepingute kaupade vaba liikumist käsitlevaid õigusnorme ja eelkõige artiklit 30 kohaldatakse uutele liikmesriikidele kohe ühinemise hetkest, välja arvatud sõnaselge erandi korral.

37. Sellest järeldub, et ühinemisakti artiklile 42 tuginedes ei saa patendiomaniku poolt või tema nõusolekul eespoolkirjeldatud tingimustel Ühendkuningriigi turule toodud kauba Madalmaadesse importimast takistada isegi enne 1. jaanuari 1975.

Küsimused II a ja II b

38. Nende küsimustega palutakse Euroopa Kohtul öelda, kas EMÜ asutamislepingu artiklit 85 kohaldatakse erinevates liikmesriikides paralleelseid patente omava isiku ja temalt litsentsi saanud isikute kokkulepete ja kooskõlastatud tavade suhtes, kui kõikide nende kokkulepete ja kooskõlastatud tavade eesmärk on reguleerida patentidega kaitstud toodete turustamistingimusi erinevates riikides erinevalt.

39. Kuigi EMÜ asutamislepingu artikkel 85 ei mõjuta liikmesriigi õigusaktidega tööstusomandi valdkonnas tunnustatud õigusi, võivad nende õiguste kasutamise tingimused ikkagi kuuluda selles artiklis kehtestatud keeldude kohaldamisalasse.

40. Nii võib see olla alati, kui niisuguse õiguse kasutamine näib olevat mõne kartellikokkuleppe objekt, vahend või tagajärg.

41. Artikkel 85 ei puuduta ema- ja tütarettevõtjatena samasse gruppi kuuluvate ettevõtjate vahelisi kokkuleppeid ja kooskõlastatud tavasid, kui need ettevõtjad moodustavad majandusüksuse, kus tütarettevõtja ei ole turustrateegia määramisel tegelikult iseseisev ning kus nende kokkulepete või tavade eesmärk on nende ettevõtjate vahelise sisemise tööjaotuse loomine.

Kohtukulud

42. Euroopa Kohtule märkusi esitanud Taani valitsuse ja Euroopa Ühenduste Komisjoni kohtukulusid ei hüvitata.

43. Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus Hoge Raad der Nederlanden'is poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus.

Esitatud põhjendustest lähtudes

EUROOPA KOHUS,

vastates Hoge Raad der Nederlanden'i 1. märtsi 1974. aasta vaheotsusega esitatud eelotsuseküsimustele, otsustab:

1) See, kui patendiomanik kasutab talle liikmesriigi õigusaktidega antud õigust keelata turustada patendiga kaitstud toodet, mis on teises liikmesriigis turule lastud kas patendiomaniku enda poolt või tema nõusolekul, on vastuolus EMÜ asutamislepingus ühisturu piires kaupade vaba liikumist käsitlevate eeskirjadega.

2) Selles mõttes ei ole oluline, kas patendiomanik ja temalt litsentsid saanud ettevõtjad kuuluvad samasse gruppi või mitte.

3) Samuti ei ole oluline, kas eksport- ja importliikmesriigi vahel esineb eksportriigis toodete hindade kontrollimiseks võetud avaliku võimu meetmetest tulenevaid hinnaerinevusi.

4) Farmaatsiatoote patendi omanik ei saa eirata kaupade vaba liikumist käsitlevaid ühenduse eeskirju selleks, et kontrollida toote edasimüüki eesmärgiga kaitsta avalikkust defektsete toodete eest.

5) ühinemistingimusi ja asutamislepingute kohandusi käsitleva akti artiklile 42 tuginedes ei saa patendiomaniku poolt või tema nõusolekul eespoolkirjeldatud tingimustel Ühendkuningriigi turule toodud kauba Madalmaadesse importimast takistada isegi enne 1. jaanuari 1975.

6) EMÜ asutamislepingu artikkel 85 ei puuduta ema- ja tütarettevõtjatena samasse gruppi kuuluvate ettevõtjate vahelisi kokkuleppeid ja kooskõlastatud tavasid, kui

need ettevõtjad moodustavad majandusüksuse, kus tütarettevõtja ei ole turustrateegia määramisel tegelikult iseseisev ning kus nende kokkulepete või tavade eesmärk on nende ettevõtjate vahelise sisemise tööjaotuse loomine.

Lecourt O Dálaigh Mackenzie Stuart Donner Monaco

Mertens de Wilmars Pescatore Kutscher Sorensen

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 31. oktoobril 1974. aastal Luxembourgis.

Kohtusekretär

President

A. Van Houtte

R. Lecourt